

нету Міністрів України від 15.05.2003 р., № 717).

14. Лаптії В.А. Система управління органами внутрішніх справ в особливих умовах. Теоретичні та практичні проблеми: Учебний посібник. -К.: РВВ МВС України, 1997. -136 с.

15. Наказ МВС України "Про затвердження настанови про дії ОВС України по ліквідації масових безпорядків"

від 31.05.1999 р., № 443 (із змінами та доповненнями згідно наказу МВС України від 26.07.2000 р., № 501).

16. Тактико-спеціальна підготовка: Учебник /Под. ред. А.В. Калашникова. -М.: МВШ МВД СССР, 1989. -190 с.

Надійшла до редакції 29.01.2004

СПАССКИЙ А.С., МИХАЛЬКОВ А.В. ПРИНЦИП ЗАЩИТЫ ПРАВ И СВОБОД ЧЕЛОВЕКА В ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЯХ КАК ЦЕЛЬ ПРОВЕДЕНИЯ СПЕЦИАЛЬНОЙ ОПЕРАЦИИ
Рассмотрено воздействие принципа защиты прав и свобод человека на формирование и обоснование целей управления правоохранительными органами при проведении специальных операций.

SPASSKY A.S., MIHAL'KOV A.V. THE PRINCIPLE OF PROTECTION OF RIGHTS AND FREEDOM OF THE PERSON IN EXTREME SITUATIONS AS THE PURPOSE REALIZATION OF SPECIAL OPERATION
Influence of a principle of protection of rights and freedom of the person on formation and a substantiation of the purposes of management of law enforcement organs is considered at realization of special operations.

О.О. ТЕЛИЧКІН

канд. психол. наук

Національний університет внутрішніх справ

УДК 351.74:061.1(100)

ЦИВІЛЬНА ПОЛІЦІЯ ЯК ПРОВІДНИЙ СУБ'ЄКТ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНОЇ МІСІЇ НА КОРИСТЬ МИРУ

Розглядаються роль цивільної поліції в діяльності з підтримання або відновлення міжнародного миру і безпеки.

У самих перших операціях Організації Об'єднаних Націй з підтримання миру ("Орган ООН із спостереження за виконанням умов перемир'я", "Група військових спостерігачів ООН в Індії та Пакистані", "Перші надзвичайні збройні сили ООН") правоохоронний компонент як структурний елемент міжнародної місії був відсутнім. Це обумовлювалося, насамперед, інтердержавним характером конфліктів, внаслідок чого основу місії склали військові компоненти. Однак необхідність вирішення питання охорони правопорядку в зоні роз'єднання сторін конфлікту, актуалізувала проблему функціонування збройних сил як суб'єкта правоохоронної діяльності операції на користь миру. За думкою Ф. Кьонні, залучення військових підрозділів для охорони правопорядку є виправданим лише в окремих випадках (наприклад, у період проведення виборів, при розподілі гуманітарної допомоги тощо). Однак будь-які спроби з боку військовослужбовців самостійно затримати правопорушників дуже небажанні, оскільки виконання військовослужбовцями невластивих їм полі-

цейських функцій здатне викликати порушення принципу неупередженості і може віддалити їх від місцевого населення [1, р.62-63]. Крім того, виконання завдань правоохоронного характеру вимагає від персоналу, що залучається до них, спеціальної підготовки. Невипадково, підрозділи військової поліції шведського контингенту "Перших надзвичайних збройних сил ООН" формувалися з призваних до військової служби працівників цивільної поліції [2, р.201]. Залучення особового складу Багатонаціональних сил у Косові до виконання завдань з охорони правопорядку мало тимчасовий та надзвичайний характер. З розгортанням у зоні відповідальності місії підрозділів цивільної поліції ООН ця функція була негайно передана останній [3, р.2].

Діяльність ООН з підтримання і відновлення миру, спрямована на врегулювання інтрадержавних конфліктів, продемонструвала потребу в наявності в структурі місії спеціальних формувань, відповідальних за підтримання правопорядку [4, р.298]. В місії ООН в Західному Ірані

“Сили безпеки ООН у Західній Новій Гвінеї” (жовтень 1962 р. - квітень 1963 р.), міжнародна спільнота взяла на себе керівництво місцевими правоохоронними органами, запросивши до участі в операції англійських та філіппінських поліцейських [5, р.294-295]. Під час проведеної в 1960-1964 рр. “Операції ООН у Конго” на поліцейські контингенти з Гани та Нігерії були покладені завдання із забезпечення правопорядку в країні перебування [6, р.3]. Появлення самого терміну “цивільна поліція ООН” (ЦП ООН) пов’язане з розгортанням у 1964 р. під час проведення операції “Сили ООН з підтримання миру на Кіпрі” міжнародного поліцейського формування чисельністю 175 чоловік [6, р.2]. Змінювання військово-політичного балансу в другій половині восьмидесятих років XX віку обумовило виникнення низки інтрадержавних конфліктів, врегулювання яких стало неможливим без участі міжнародних поліцейських сил. Зламним моментом в історії операцій на користь миру ООН вважається місія в Намібії “Група ООН з надання допомоги в перехідний період”, коли на перший план діяльності з відновлення миру в регіоні вийшли питання невійськового характеру. Само в цієї місії (квітень 1989 р.-березень 1990 р.) був уперше розгорнутий великий контингент міжнародних поліцейських спостерігачів (1500 чол.) [7, р.20]. Усі наступні широкомасштабні операції ООН з підтримання миру, в Анголі (1991-1995 рр.), Сальвадорі (1991-1995 рр.), Західній Сахарі (з 1991 р.), Камбоджі (1991-1993 рр.), Мозамбіку (1992-1994 рр.), колишньої Югославії (з 1992 р.), Сомалі (1993-1995 рр.), Руанді (1993-1996 рр.), Гаїті (1992-1999 рр.), Сьєра-Леоне (з 1999 р.), не проводилися без участі цивільної поліції. 1999 р. ознаменувався початком нового етапу в історії ЦП ООН, коли в операціях у Східному Тиморі та Косові міжнародна спільнота взяла на себе відповідальність щодо забезпечення внутрішньої безпеки в країні перебування, наділивши персонал міжнародної поліції необхідним обсягом правозастосовних повноважень.

Підрозділи цивільної поліції, які беруть участь у діяльності з підтримання або відновлення миру, за ознакою належності до міжнародних організацій можуть бути віднесені до інституційного, неінституційного або змішаного типів.

Серед поліцейських формувань інституційного типу слід відмітити, перш за все, цивільну поліцію Організації Об’єднаних Націй, Організації з безпеки і співробітництва в Європі та Європейського Союзу тощо.

Найбільш багатий досвід участі в діяльності на користь миру накопичений цивільною поліцією ООН. Правоохоронний компонент є присутнім не в кожній операції з підтримання миру. Рада Безпеки ООН може прийняти рішення про включення підрозділів цивільної поліції до складу місії на користь миру, якщо, за її думкою:

1. Міжнародному миру і безпеці безпосередньо загрожують: відсутність у країні перебування органів виконавчої влади (наприклад, Східний Тимор, Косово), зокрема правоохоронних органів (Камбоджа, Конго); масові по-

рушення міжнародних стандартів у галузі прав людини в діяльності місцевих правоохоронних органів (Руанда, Хорватія).

2. Для врегулювання конфлікту, який загрожує міжнародному миру і безпеці, необхідне: забезпечити здійснення міжнародного контролю за проведенням вільних та демократичних виборів (наприклад, Намібія); реформувати діючу систему судових та правоохоронних органів країни перебування (Боснія і Герцеговина, Гаїті); забезпечити охорону правопорядку в межах зони розділення сторін конфлікту (Кіпр).

3. Це бути сприяти запобіганню, виникненню або локалізації вже існуючого конфлікту, який загрожує міжнародному миру і безпеці (наприклад, Македонія) тощо.

Досвід діяльності ООН з підтримання і відновлення миру свідчить, що участь підрозділів цивільної поліції характерна, як правило, для багатофункціональних операцій з підтримання миру, спрямованих на врегулювання інтрадержавних конфліктів. Традиційно основною функцією цивільної поліції є моніторинг діяльності поліції країни перебування місії. Зараз об’єктом моніторингу все частіше стає вся система правоохоронних та судових органів (поліція, пенітенціарні установи, прокуратура, суди тощо). У низці випадків цивільна поліція ООН може залучатися до завдань із безпосередньої охорони правопорядку. Крім цього, ЦП ООН може виконувати додаткові функції, пов’язані з реформуванням місцевих правоохоронних органів та підготовкою їх персоналу, проведенням виборів, наданням гуманітарної допомоги населенню. У зв’язку з цим можна констатувати трансформацію в 90-і роки XX віку поліцейського компоненту операцій з підтримання миру в правоохоронний компонент. Цивільна поліція реалізує свої цілі через: сприяння примиренню сторін-учасниць конфлікту; реформування місцевих правоохоронних органів; організацію професійної підготовки місцевої поліції; реєстрацію всіх скоєних у зоні відповідальності злочинів та інформування про них вищого керівництва; спостереження за виконанням місцевою поліцією своїх службових обов’язків під час затримання, арешту та допиту осіб, звинувачених у вчиненні злочинів; здійснення контролю за розслідуванням злочинів стосовно етнічних, релігійних та інших меншин; організацію самостійного або сумісного з місцевою поліцією патрулювання зони обслуговування; проведення власних розслідувань у тих випадках, коли дії місцевих органів слідства визнані необ’єктивними; моніторинг стану громадського порядку під час проведення виборів; спостереження за проведенням зібрань, демонстрацій та маніфестацій; відвідування місць ув’язнення та спостереження за умовами утримання в’язнів; здійснення контролю за переміщенням біженців; надання допомоги міжнародним гуманітарним організаціям тощо [8, р.31-32].

До основних принципів діяльності цивільної поліції ООН можуть бути віднесені: створення з метою врегулювання конкретного конфлікту (ad hoc) на підставі рішення Ради Безпеки ООН (РБ ООН); визначення основних па-

раметрів діяльності (створення, пролонгація та ліквідація; обсяг і джерела фінансування; чисельність та принципи комплектування; система управління тощо) РБ ООН; покладення загального керівництва на Раду Безпеки ООН і безпосереднього - на Генерального секретаря організації; підзвітність у своїй діяльності Спеціальному представнику Генсека ООН, Генеральному секретарю та Раді Безпеки ООН; формування з числа працівників (колишніх працівників) правоохоронних органів країн-учасниць операції з підтримання миру; обмеження цілей і завдань службової діяльності мандатом, затвердженим резолюцією Ради Безпеки ООН; автономність ЦП у частині виконання завдань, визначених мандатом; організація службової діяльності відповідно до вимог міжнародно-визначених стандартів; дотримання нейтралітету, неупередженості та прозорості в службовій діяльності; застосування сили в мінімально можливому обсязі; керівництво в своїй діяльності виключно інтересами міжнародної організації, яка проводить операцію з підтримання миру; наднаціональний характер системи управління; розповсюдження на особовий склад ЦП привілеїв та імунітетів, передбачених розділами 18 та 19 Конвенції про привілеї та імунітети Організації Об'єднаних Націй 1946 р.; розповсюдження на приміщення, архіви та інше майно цивільної поліції привілеїв та імунітетів, передбачених ст.ст. II і III Конвенції про привілеї та імунітети Організації Об'єднаних Націй 1946 р.

У класичній операції з підтримки миру (ОПМ) основні структурні елементи цивільної поліції можуть бути згруповані в оперативний та адміністративний блоки. До завдань підрозділів оперативного блоку входить збір та обробка інформації про злочини, скоєні в зоні відповідальності місії, здійснення контролю за розслідуваннями, які проводяться місцевою поліцією, підтримання службових контактів з місцевими правоохоронними органами тощо. Підрозділи адміністративного блоку вирішують питання підбору, розстановки та професійної підготовки поліцейського персоналу місії, адміністративного і матеріально-технічного забезпечення діяльності ЦП.

Структура цивільної поліції, багато в чому, визначається характером її мандату. Функції підрозділів поліції, які входили до складу операцій ООН на території колишньої Югославії в період з 1992 до 1996 рр., у цілому, співпадали з традиційними завданнями цивільної поліції. Внаслідок цього, структура компонентів ЦП місії ООН також співпадала зі стандартною. З розгортанням "Місії ООН у Боснії і Герцеговині" (БіГ) та її основної ланки, Міжнародних поліцейських сил спеціального призначення (МПССП), перед цивільною поліцією відповідно до Додатку 11 Загальної рамочної угоди про мир у Боснії і Герцеговині та резолюції Ради Безпеки 1035 (1995) від 21 грудня 1995 р. [9] були поставлені принципово нові завдання, вирішення яких вимагало змінювання її структури. Стабілізація політичного становища в Боснії в 1996-2002 рр. обумовила зміщення акценту в діяльності цивільної поліції з традиційного, в цілому, пасивного моніторингу стану правопорядку в зоні відповідальності місії на більш акти-

вні форми роботи: реформування та підготовку місцевої поліції, а також здійснення контролю за дотриманням прав людини. Внаслідок цього в структурі МПССП, крім традиційних підрозділів оперативного та адміністративного блоків, були створені служби з реформування місцевої поліції та контролю за дотриманням прав людини в діяльності органів виконавчої влади. Завдання із забезпечення охорони кордонів Косово обумовило появлення у складі ЦП "Місії ООН із справ тимчасової адміністрації в Косово" підрозділів прикордонної поліції. Особливості географічного та військово-політичного становища в зоні відповідальності місії ООН "Тимчасова адміністрація ООН у Східному Тиморі" обумовили свою специфіку структури правоохоронного компоненту місії - наявність підрозділів морської поліції.

Досвід ООН з примусового розв'язання затяжних конфліктів типу боснійського показав, що діяльність цивільної поліції, спрямована на імplementацію мандату Ради Безпеки, повинна забезпечуватися певними примусовими заходами, які передбачають застосування збройної сили. В період розгортання операції в Боснії і Герцеговині передбачалося, що завдання силового забезпечення діяльності ЦП ООН буде покладено на міжнародний військовий контингент Сил з виконання угоди (СВУ), дислокований у зоні відповідальності місії [10, р.4]. У період з грудня 1995 р. до червня 1996 р., тобто безпосередньо після складення мирних угод з врегулювання конфлікту в Боснії, коли військово-політичне становище в регіоні було, як і раніше, край нестійке, увага міжнародної спільноти сконцентрувалася на пацифікації сторін-учасниць конфлікту, в тому числі, на питаннях демілітаризації правоохоронних органів. Однак зі стабілізацією становища в країні стали виявлятися деякі протиріччя між працівниками ЦП ООН та СВУ в поглядах стосовно виконання місцевою поліцією своїх правоохоронних функцій. Становище ускладнилося відсутністю нормативної бази, що регламентувала би сумісну діяльність МПССП та СВУ з питань забезпечення внутрішньої безпеки в БіГ. Наприклад, відповідно до директиви СВУ від 31 березня 1996 р. військово-командування багатонаціональних сил не перешкоджає виконанню місцевою поліцією своїх службових обов'язків. Разом з цим, керівництво військових підрозділів було уповноважено самостійно визначати чисельність поліцейського персоналу для забезпечення громадського порядку в так званій "зоні розділення сторін" [11, р.18-1]. Представники військового командування, не маючи відповідної підготовки та досвіду роботи із забезпечення правопорядку, часто цілком своєвільно трактували свої повноваження в цій галузі, внаслідок чого мали місце випадки необгрунтованого, за думкою МПССП, роззброєння працівників місцевої поліції. Як наслідок, серед керівного складу ЦП почало формуватися переконання, що діяльність цивільної поліції в умовах місії з підтримання миру повинно спиратися на силову підтримку професійних воєнізованих поліцейських формувань. Аналогічні думки були висловлені в січні 1998 р. членом Сенату США від штату Мічі-

ган Р. Левіном, який заявив, що міжнародний військовий контингент у Боснії повинен бути заміненим спеціальними поліцейськими силами [12]. Перша повномасштабна спроба силового забезпечення миробудівної діяльності ЦП власними силами була здійснена в місіях ООН у Косові і Східному Тиморі через розгортання 12 підрозділів спеціальної поліції. З метою забезпечення виконання специфічних завдань правоохоронного характеру в 2000 р. уперше в історії Організації Об'єднаних Націй в місії ООН у Косові був сформований спеціалізований кінологічний підрозділ поліції.

На рахунку цивільної поліції Організації з безпеки і співробітництва в Європі чотири великі операції в Хорватії, Косові і Македонії [13]. Структура, цілі і завдання, система управління, принципи діяльності ЦП ОБСЄ, багато в чому, копіюють відповідні аналоги цивільної поліції ООН.

Провідною тенденцією сучасного етапу діяльності міжнародного співтовариства з підтримання або відновлення миру є підвищення ролі регіональних організацій, в першу чергу, європейських, у справі розв'язання локальних конфліктів. Наприклад, Європейським Союзом к січня 2004 р. підготовлено 5000 працівників поліції для участі в операціях на користь миру. При цьому, 1000 чоловік з них входять до складу так званих Сил швидкого реагування. Крім підготовки поліцейських спостерігачів планується формування поліції спеціального призначення, Європейського об'єднаного поліцейського з'єднання (European Integrated Police Unit). 1 січня 2003 р. із санкції Ради Безпеки ООН (резолюція 1396 від 5 березня 2002 р.) ЄС розгорнула на території Боснії і Герцеговини "Поліцейську місію Європейського Союзу" (ПМЄС), яка змінила Міжнародні поліцейські сили спеціального призначення ООН, що діяли на території країни з 1995 р. До складу нового міжнародного поліцейського формування чисельністю 500 чоловік входять і представники держав-нечленів Євросоюзу [14].

Прикладом цивільної поліції неінституційного типу може служити підрозділ, створений восени 1995 р. з представників Туреччини, Хорватії та Боснії і Герцеговини для забезпечення операції з масового повернення біженців-вихідців з північно-західної Боснії. З березня 1994 р. на території м. Хеврон (Західний берег річки Йордан) діє міжнародна місія неінституційного типу "Тимчасова міжнародна присутність у м. Хеврон", ядро якої складає правоохоронний компонент, створений з представників поліції низки європейських держав: Данії, Італії, Норвегії, Швейцарії та Швеції. Операція, яка відноситься до розряду моніторингових місій, ґрунтується на традиційних для ОПМ ООН принципах згоди всіх сторін-учасниць конфлікту, неупередженості та нейтралітету, мінімального застосування сили тощо.

Діяльність на користь миру знає приклади створення цивільної поліції змішаного, інституційного/неінституційного типу. Наприклад, з липня 1994 р. до 15 жовтня 1996 р. у південно-боснійському м. Мостар під

егідом Західноєвропейського Союзу діяв специфічний підрозділ чисельністю 182 чоловіка, сформований з працівників поліції держав-членів ЗЕС, нейтральних країн (Австрії, Фінляндії, Швеції), а також хорватського і мусульманського державних створень на території Боснії і Герцеговини, до завдань якого входило забезпечення правопорядку на території міста, що знаходилося під міжнародним управлінням [15, р.1]. У травні 1997 р. під егідою ЗЕС на території Албанії на виконання резолюції 1101 Ради Безпеки ООН була розгорнута "Багатонаціональна консультативна поліцейська група".

Таким чином, можна констатувати, що к початку ХХІ сторіччя правоохоронний аспект став важливою частиною діяльності з підтримання та відновлення міжнародного миру і безпеки, а поліцейський (правоохоронний) компонент – невід'ємним структурним елементом практично всіх міжнародних місій на користь миру, створених з метою розв'язання конфліктів інтрадержавного характеру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Cuny F. C. Dilemmas of Military Involvement in Humanitarian Relief // *Soldiers, Peacekeepers and Disasters*. Gordonker L. and Weiss T. G.(Ed.). Macmillan in association with the International Peace Academy, 1994.
2. Stjernfelt B. The Sinai Peace Front. UN Peacekeeping Operations in the Middle East, 1973-1980. -London, New York, 1992.
3. Concept of Operations. Strategic Planning: Interoffice Memorandum. -Pristina: United Nations Mission in Kosovo. UNMIK Police, 1999.
4. Peacekeeper's Handbook / International Peace Academy - New York. -Oxford. Toronto. Sydney. Paris. Frankfurt: Pergamon Press, 1984.
5. William J. Durch. UN Temporary Executive Authority // *The Evolution of UN Peacekeeping*. Ed. by William J. Durch. MacMillan.
6. Harry Broer, Michael Emery. Civilian Police in United Nations Peacekeeping Operations. Draft.
7. United Nations Peace-Keeping. United Nations Department of Public Information. -New York. DPI/1827 – August 1996.
8. United Nations Civilian Police Handbook. First Draft /UN/223/THCIPO95/. -New York: United Nations Department of Peace-keeping Operations, October 1995.
9. Bosnia and Herzegovina: Essential Texts (2nd revised and updated edition). -Sarajevo: Office of the High Representative, January 1998.
10. IFOR Support for Police and Legal System. Draft. 31 March 1996.
11. Joint Military Commission Policy and Planning Guidance Handbook, 6th Edition.
12. January 1998. 12. Levin R.M. Spread the Bosnia burden throughout. *Army Times*. 19 Jan. 1998.
13. Annual Report 2000 on OSCE Activities (1 November 1999 – 31 October 2000) /SEC/DOC/5/00. -Vienna: Organi-

zation for Security and Co-operation in Europe. The Secretary General. 24 November 2000.

14. Security Analysis: an European Police Force for Peace Operations. -URL: <http://www.eubusiness.com/news/stories.html>.

15. Calendario dell'Arma dei Carabinieri. Ibid.; Police contingent in Mostar: WEU Operations in the context of the Yugoslav Conflict // The Advanced Course: Issues in Modern Peacekeeping /Handout. Pearson Peacekeeping Centre, 2001.

Надійшла до редколегії 19.01.2004

ТЕЛИЧКИН А.А. ГРАЖДАНСКАЯ ПОЛИЦИЯ КАК ОСНОВНОЙ СУБЪЕКТ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЕЖДУНАРОДНОЙ МИССИИ В ПОЛЬЗУ МИРА

Рассматривается роль гражданской полиции в деятельности по поддержанию или восстановлению международного мира и безопасности.

TELICHKIN A.A. CIVILIAN POLICE AS THE MAIN SUBJECT OF LAW ENFORCEMENT ACTIVITIES OF AN INTERNATIONAL PEACE MISSION

The role of the civilian police in the activities on the maintenance or restoration of the international peace and security is discussed.

Є.Б. ТІТОВ

Національний університет внутрішніх справ

УДК 341.348

ПРАВОВЕ ВИЗНАЧЕННЯ ЗАХОПЛЕННЯ ЗАРУЧНИКІВ В МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ АКТАХ

Розглянуті історичні аспекти визначення захоплення заручників як різновиду міжнародного тероризму.

Особливо актуально проблема захоплення заручників постала перед міжнародною співдружністю у другій половині ХХ віку через те, що цей різновид міжнародних злочинів став практично невід'ємною частиною тактичного арсеналу терористичних організацій у їх злочинній діяльності. Говорячи про найбільш відомі приклади терористичних захоплень заручників можна пригадати, наприклад, захоплення в якості заручників: олімпійської команди Ізраїлю 5 вересня 1972 року у Мюнхені; 27 червня 1976 року літака авіакомпанії "Ер Франс", який вилетів рейсом 139 Тель-Авів – Париж і мав на борту двісті п'ятдесят пасажирів та екіпаж; 86 пасажирів та 5 членів екіпажу літака авіакомпанії "Люфтганза", який 13 жовтня 1977 року піднявся в небо з аеродрому в Пальма де Мальорка; 4 листопада 1979 р. у американському посольстві в Тегерані; чеченськими бойовиками заручників в Москві в театрі на Дубровці під час спектаклю "Норд-Ост", яке сталося 23 жовтня 2002 р., та призвело до чисельних жертв серед терористів і заручників.

Через ці та інші акти захоплення заручників ця проблема у ХХ віці була визнана як така на міжнародному

рівні. Проте вона не є новою для суспільства, наукова історична література стверджує, що поняття "заручник" було відомо ще у IV-III тисячоріччя до н.е.

Даним дослідженням приділялась увага і в працях закордонних науковців, наприклад, Г. Гроція, Е. де Ваттеля, Ф. Ліста, Ч. Хайда, і в працях вітчизняних – М. Таубе, М. Лисова, Т. Орешкіної, Е. Муратова, В. Комісарова, Л. Гаухман, С. Сауляка, П. Скоблікова та інших.

Проте, ці роботи не можна назвати вичерпними з точки зору розгляду проблеми захоплення заручників в міжнародно-правовому аспекті. Одні з них (наприклад, Г. Гроцій, Е. де Ваттель, М. Таубе, Ф. Лист, Ч. Хайд), розглядаючи загальні питання міжнародного права, висвітлювали проблему захоплення заручників у міжнародно-правовому аспекті, але лише частково, що не сприяло саме її докладному розгляду. Інші (наприклад, М. Лисов, Т. Орешкіна, Е. Муратов, В. Комісаров, Л. Гаухман, С. Сауляк, П. Скобліков) розглядали цю проблему виключно з точки зору національного законодавства, тим самим звужуючи коло питань до національних кримінально-правових, кримінологічних, та криміналістичних проблем.